

נוסף מדבריו של האדמו"ר מלובביץ במכתב אחר בו נגע בשאלת ההוראה הנכונה לאשה שסכנה לה להתעבר. הרבי כותב שם "מאחר שעיקר הענין בזה הוא בהנוגע להשמר מעון הידוע, הנה אם הנשאל מורה לפרישות, הרי ברובא דרובא, ובעוה"ר בדורנו זה אפשר עוד יותר, מביא לשו"ל ר"ל, היינו היפך הכוונה של המחמירים בזה...", ולכן הוא מצדיק את ההוראה לקולא" למרות חומר הענין מצ"ע [=מצד עצמו] וכמבואר בנגלה ובחסידות" ומוסיף שההוראה לקולא היא זו שתועיל ל"בריאות בגשמיות, וגם בבריאות ברוחניות"²⁹. גם בנידוננו, למרות שהמחמירים מבקשים להרחיק מספק איסור הוצאת זרע לבטלה, יש מקום לחשוש שמא בדור פרוץ דוקא ההוראה לחומרא היא שתוביל למכשול.

* * *

עוד הערות על הספר "רפואה מציאות והלכה"

לכבוד העורך,

אחדשה"ט וש"ת

בראשית דברי שוב אודה לך מאד על ספרך הנפלא רפואה, מציאות והלכה¹ (להלן: "הספר") ועל טרחתך המיוחדת להמציאו לי.

נושאי הספר מרתקים ובתכניו ניכר מאד השילוב הנדיר של למדנות מופלגת עם ידע מדעי מקצועי ומדויק, מתוך יראת שמים ואהבת תורה יוקדת. יזכנו השי"ת שנוסיף להתבסס מתורתך לאורך ימים ושנים.

להלן הערות על דברים המופיעים בספר (לא עפ"י סדר הסימנים):

סימן ל"ח

בפרק א' של הסימן מובאים דברי הרמב"ם בהל' שחיטה פרק י' הל' י"ב והל' י"ג. דומני שכהקדמה לדיון יש להביא את דברי הכרתי (סימן כ"ט ס"ק ב') שרק כללי הטרפות נמסרו הלמ"מ ואולם חז"ל הם שבחכמתם בתורה דקדקו בכל כלל ומצאו את הפרטים המסתעפים ממנו.

בדיקה: "...וידעתי דפליגי בזה כתות גדולי אחרונים... ולעומתם רבו המתירים, אב"א מטעם מצות פ"ו, אב"א מטעם השחתה ע"מ לתקן, אב"א דאפשר לסמוך על תי' ב' שבתוס' יבמות ל"ד ע"ב הנ"ל, ומצאתי בתוס' רי"ד יבמות יב' ע"ב בפשיטות רק כתי' זה ועדיף להקל עוד יותר מזה, ולדבריו פשיטא שבנדון אין איסור כלל". (וזאת בהתאם לשיטתו הכללית בנוגע לכתבי יד שנתגלו, שחלק על דברי החזון איש הידועים, (ראו **שבט הלוי** י, ס). ועיינו עוד בדברי הרב קוק בהסכמתו להוצאה הראשונה כי "דברים רבים והלכתא גברותא איכא למשמע מספר הקדוש הזה", (וראו מה שכתב שם הרב קוק בהערות שצירף לעמוד ב). [עוד אוסיף לרשימת האחרונים שהבינו בדברי התוס' ביבמות לד' שאין ההיתר באקראי תלוי במעשה ביאה ומותר אף ההוצאה ביד את הרב גרוודינסקי באחייעזר ג כד].²⁹ דבריו נאמרו ביחס לדין אשה שסכנה לה להתעבר, מובא **בשערי הלכה ומנהג**, אבן העזר עמ' נו.

1. **רפואה מציאות והלכה – ולשון חכמים מרפא**, הוצאת מכון שלזינגר, ירושלים תשע"ב.

בהל' י"ב מדובר על מומים שלא נמנו כטריפות ע"י חז"ל, אך עפ"י הנודע בדרך הרפואה אין סופה של בהמה בעלת מומים אלו לחיות. פשטות לשונו של הרמב"ם מורה שאנו מכשירים טריפות אלו מתוך קביעה שאם חז"ל העידו שסוף הבהמות לחיות, אכן כך הוא. כדברי הכס"מ עפ"י הגמרא בחולין דף נ"ד: "גמירי דאי בדרי לה סמא חיי... ואע"פ שבספרי רפואה שבידנו כתוב שרפואות תעלה אין לה". כלומר, חכמינו הכירו דרכי ריפוי שכיום אינן מוכרות.

מאידך, בהלכה י"ג מדובר על מצב הפוך בו מעידים הרופאים הוטרינרים שבהמה בעלת מום המוגדרת כטרפה חיה י"ב חודש. החזון אי"ש (אבהע"ז סימן כ"ז אות ג') אשר דבריו מצוטטים בחלקם בפרק ב' של סימן זה, טען כלפי דברי הרמב"ם: "ודבריו ז"ל סתומים, שכנראה הוא מקיים אמתת דברי הרופאים, וא"כ איך נתיישבו דברי חכמים אשר הם כמסמרות נטועים לעד". ליישוב הבעיה מבאר החזון"א שהמצב הרפואי משתנה מתקופה לתקופה לא רק בהקשר לידע הפרמקולוגי והכירורגי (כנזכר בספר בעמ' 426 אודות נסיגה דווקא בידע הכירורגי מזמן חז"ל לזמן הראשונים) אלא גם: "בשינוי האקלימים ושאר עניני הטבע ... ואפשר דהניתוחים שבזמנינו לא היו מועילים בימים הראשונים וגם אפשר שאינם בכל האקלימים וכו'". לדברי החזון"א הטריפות שנזכרו ע"י חז"ל אכן מציאותית לא חיו ואם עכשיו הבהמות חיות הסיבה לכך הינה שינוי טבעים. ההלכה נקבעה עפ"י המציאות בזמן חז"ל – אלפיים של תורה. ברוח דברים אלו העלית אפשרות לבאר את ענין בן שמונה (עמ' 348) תוך שאתה מציין שגם כיום הישרדות אוכלוסיות שונות בחשיפה לנגעים שונים אינה שווה.

דרך אחרת בהבנת דברי הרמב"ם בהלכה י"ג, לה ככל הנראה אתה רומז בפרק ב', הינה עפ"י דרכו של הר"י למפרונטי (פחד יצחק ערך צידה האסורה) אודות הריגת כינה בשבת אשר בגמרא (שבת ק"ז ע"ב) הותרה משום שהכינים לא פרות ורבות, שלא כמקובל היום במדע. עוד מצאנו גישה מעין זאת בדברי הרש"ר הירש (איגרת שפורסמה ב"המעין" טבת תשל"ו והובאה בספר "מעין חתום" עמ' 331-318) אודות תופעות של עכבר חציו חי וחציו עפר וכיו"ב הנדונות בדברי חז"ל והמתוארות גם בספרי מדעני תקופתם.

לאור זאת, נלע"ד שדברי המורה נבוכים המובאים בעמ' 471 בהקשר לדרך השנייה בהבנת דברי הרמב"ם אינם רלוונטיים. המו"נ עוסק בכך שחוקי התורה הינם כלליים וגם אם יש מקרים יוצאים מן הכלל בהם לכאורה התקבלה מהם תוצאה הנראית שונה מהמצופה (כגון הריגת צדיק עפ"י שני עדי שקר כמבואר בפירוש שם טוב) בדרך הכלל תיקון העולם הוא עפ"י הדין שאינו משתנה. הדברים עשויים להיות רלוונטיים לשיטה המובאת ונרחית בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן צ"ח) שחכמים דברו על דרך

הרוב ואכן יש מיעוט טריפות החיות י"ב חודש, ואולם לא זאת דעת הרמב"ם במקרה שבהלכה י"ג.

סימן כ"א

סימן זה עוסק רבות בהבדל שבין דם מכה לדם נדה. בעמ' 247 מובאת הגדרה לדם נדה מאת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל לפיה דם היוצא באופן טבעי מכלי הדם ברירית הרחם הוא דם נדה. לאור הגדרה זאת נכתב בהערה 9 שדם הנובע מפגיעה מכנית הינו דם מכה. הגדרה זאת מקובלת על רבים וטובים ומהווה בסיס לדיונים הלכתיים אודות דימומים חריגים. (לדוגמא הדיון ב"ספר פוע"ה" חלק א, עמ' 167).

הנה, ברור הדבר שדם המטמא אינו דווקא דם שסיבותיו הורמונליות בדומה לדם המחזור, שהרי גם דם הקושי מטמא, כפי שמוסבר בבהירות בסימן כ'. ואולם לענ"ד הקביעה לפיה כל יציאת דם הנגרמת שלא מהתהליך ההורמונלי מסוג תהליכי המחזור, ושלא כתוצאה מתהליכי לידה או מניתוק השליה מדופן הרחם – היא טהורה, אינה תואמת לפחות את דעתו של הנודע ביהודה, שבעקבותיו הלכו רבים מהפוסקים. וז"ל (מהדו"ת יור"ד סימן ק"כ בסוף הסימן): "ופשוט הא שאמרו א"א לפתיחת הקבר בלא דם אין חילוק בין גרם הפתיחה הוא מבפנים ובין גרם הפתיחה הוא מבחוץ שהרופא הכניס אצבעו או איזה כלי ופתח פי המקור. גם אין חילוק בין היא ילדה או זקנה המסולקת מדמים או מעוברת ומניקה תמיד אין פתיחת הקבר בלא דם".²

בדברי שו"ע הרב מצאנו הגדרה אחרת לדם מכה, וז"ל (סימן קפ"ז ס"ק י"ט): "פירוש אפילו במקור עצמו שדם נדה נובע משם אם יש לה שם מכה כמו בועה וחבורה שנצרר בה דם ולא דם נדה הוא". מדבריו ניתן לכאורה להבין שאם קיימת נפיחות מעל פני רפידת הרחם וכלי הדם שמתוכה מדמים הדם מוגדר כדם מכה. (קיימת כמובן שאלה כללית כיצד אובחן דם המכה. לענ"ד מכה ודאית יכלה הייתה להיות מאובחנת רק באם בוצע ניתוח ברחם, או שלפחות זוהו סימפטומים הדומים לאלו של אשה אשר בוצע בה ניתוח).

סימן ל"ט

עם כל העושר שבנושאי הספר, כמו גם בפרסומים הנסקרים בסימן ל"ט, דומני שעדיין נותרו נושאים מרכזיים בתחום רפואה מציאות והלכה שלא נחקרו ונתלבנו דיים. מדובר בפרטים רבים בהלכות נדה כוסתות,

2. ראה מה שכתב החזון אי"ש על הנוב"י:

"... אבל מ"מ שמעינן דפתיחת הקבר דבגמ' הוא אתערותא דלידה. ומנ"ל לחדש בפתיחה מבחוץ דאינו ענין לאתערותא דלידה שפועל על כל גופה וחשיבא בסכנה לחלל השבת. וכ"כ בבל"י בגליון כאן, דאין פתיחה מבחוץ בכלל פתח"ק, וכמדומה שגם הגאון רב"פ בהגהותיו על הנו"ב חלק עליו בזה". (חזון אי"ש יו"ד הל' נדה, פג). -- העורך.

הרגשה בכתמים, רואה מחמ"ת ועוד, כמו גם בירורים מדויקים מהם הטיפולים הרפואיים במכלול המצבים אשר מניעתם בשבת עלולה לגרום לנזק ארוך טווח והגדרת הנזק האפשרי כסכנה או אי סכנה הלכתית בדימוי מילתא למילתא לאשר הורונו חז"ל ורבותינו פוסקי כל הדורות. כל אלו ועוד נושאים רבים ממתנינים למחקריהם של אנשי אשכולות כמו עורך אסיא.

הרב יהודה שרשבסקי

מן העיתונות

בדיקות סוכר ללא דקירה לחולי סוכרת סוג 2

כבר לא מדע בדיוני: בדיקת סוכר בדם ללא צורך בדקירה, באמצעות מערכת לניטור סוכר לחולי סוכרת סוג 2. מערכת פריסטיל ליברה (Freestyle Libre) שפותחה על ידי אבוט מאפשרת מדידת המוח הסוכר למשך 14 יום - ללא צורך בדקירת אצבע.

הפריסטיל ליברה הוא מכשיר ידדות, קל ודיסקרטי, ללא צורך בדקירה והוצאת דם. השימוש מתבצע באמצעות הצמרה של שלט אלקטרוני לחיישן המורבק על גב הזרוע. המטופל מבצע פעולת סריקה פשוטה של קידום והעברת השלט על פני החיישן תוך פחות משנייה - ורמת הסוכר הערכנית מופיעה על צג השלט. המכשיר מספק למשתמש ולרופא דו"ח יומי ומאפשר לזהות מגמות לשינויים ברמות הסוכר בדם. פרופ' חוליו ויינשטיין מנ"ח היחידה לסוכרת בבית"ח וולפסון ורופא במרכז DMC לסוכרת, מציין כי מדובר בבשורה: "מערכת הניטור נבדקה והוכחה כיצולה לשיפור תוצאות הטיפול בחולי סוכרת, במחקרים קליניים שגם אנו ביחידת הסוכרת בולפסון היינו שותפים בהם. הטיפול בחולי סוכרת שמוריקים לעצמם אינסולין, נקבע בהתאם לתוצאות

הבדיקות - אך הצורך בבדיקות רבות מרחיע אותם. המערכת החדשנית מהווה כלי איבחוני שמאפשר לחולה לבצע אלפי בדיקות ללא כל דקירה, דבר שהוכח כמשפר את תוצאות הטיפול בחולה. עד כה, סנטור לניטור סוכר ללא דקירה היה קיים רק עבור חולי סוכרת סוג 1".

מכשיר הפריסטיל נמצא במסגרת מחקרית בשלושה מרכזים רפואיים, ומוגש לסל הבריאות 2016.

י"תד נאמן יום רביעי כ"ט מרחשוון תשע"ו 13